

УДК 165.241:316.476**М.В. НЕВМЕРЖИЦЬКА** (аспірант кафедри філософії гуманітарних наук)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

E-mail: N-Marika@ukr.net

КОНКУРЕНТНОЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ: ПРИРОДНІ І СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ

В статті здійснений соціально-філософський аналіз понять «конкуренція», «конкурентноздатність» та доведено, що дані процеси виступають невід'ємною характеристикою людини, що забезпечують якісно новий рівень розвитку як окремо взятої людини, так і суспільства в цілому.

Ключові слова: діяльність, людина, конкуренція, конкурентноздатність, сутнісні сили людини.

Постановка проблеми. Сучасна соціальна реальність з необхідністю вимагає від людини вибору нових цінностей, орієнтирів, пріоритетів, методів адаптації до прискорених змін соціального довкілля, набуття нових соціальних ролей. Саме це спричиняє значні зрушення у людській свідомості як головного носія соціальних цінностей. Динамічні умови розвитку сучасного світу і як наслідок зміна соціального й культурного середовища людини трансформуює і її уявлення про сутність буття. Основним орієнтиром, на нашу думку, для людини має постати така її якість як конкурентноздатність, оскільки завдяки їй людина здатна не тільки виживати, а й створювати оптимальні умови для власного існування. Тобто, людське життя спрямоване не тільки на те, щоб виживати серед тих умов, процесів, явищ, що відбуваються навколо неї, а створити і скеровувати своє життя так, щоб процвітати. Це можливо тільки тоді, коли людина визначає свої життєві орієнтири, цілі, мету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості соціально-філософського аналізу понять «конкуренція» та «конкурентноздатність» розглянуті у працях таких дослідників як Й. Ріддерстрале, К. Нордстрема, Е.Тоффлера, Х.Тоффлер, Ф. Хайєка та інших.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесів конкуренції та конкурентноздатності як невід'ємних характеристик людського існування.

Виклад основного матеріалу. Така якість людського існування як конкурентноздатність забезпечує не тільки успішність людини у бізнесі, підприємницькій діяльності, а й трансформуює, удосконалює і соціальну сферу, культурну, систему освіти тощо. Адже це той базис на якому тримається життєдіяльність людей. Як слушно зауважив відомий економіст Л. Туров «Заміна військової конфронтації економічною конкуренцією – це крок вперед» [9, 43]. На глобальному рівні існування це означає не що інше як те, що змагання між країнами буде відбуватися в тому, які з них будуть

виготовляти найкращі товари, піднімати життєвий рівень і давати саму освічену і вправну робочу силу. На індивідуальному рівні існування конкуренція є невід'ємною характеристикою людини. Вона одночасно виступає як природною так і набутою (соціальною) здатністю людського існування. Адже загальновідомо, що людина є душевно означеною, природно-соціальною істотою [1, 27]. Дане визначення фіксує той факт, що людина одночасно належить до двох світів – природи, те, що не створене людиною, але те без чого вона існувати не може і має цілу низку здатностей, які обумовлені її природними інстинктами, а також соціумом – сукупність тих відносин, які створює людина для задоволення своїх потреб та інтересів. Основою створення цих відносин постає конкуренція. Оскільки сьогодення характеризується кризовим станом усіх соціальних відносин і тому конкуренція, на нашу думку, виконує конструктивну роль у процесі соціалізації. Але постає цілком слушне питання: чому ми зараз спостерігаємо цю кризу? Тому, що більшість сфер людської життєдіяльності – віртуалізується, оскільки все більше людей не підготовлені до таких масштабних змін у розвитку сучасного суспільства. Тому конкурентноздатність має виступати тією здатністю завдяки якій людина буде спроможна знайти в собі не тільки можливості реалізації своїх сутнісних сил, а й підпорядковувати собі обставини для свого подальшого розвитку.

З необхідністю для подальшого аналізу виникає потреба з'ясувати, що собою являє термін «конкуренція» та «конкурентноздатність».

На перший погляд поняття «конкуренція» належить до понятійного апарату економіки. У переважній більшості джерел економічної літератури означає, основу ринкового господарства, тип взаємовідносин між виробниками з приводу встановлення цін та обсягів запропонованих товарів на ринку; боротьба між виробниками товарів; боротьба між будь-якими економічними, ринковими суб'єктами; боротьба за ринки збуту товарів з метою отримання більш високих прибутків та інших винагород. Можливо цих визначень конкуренції для економіки достатньо, але у соціально-філософському розумінні даного поняття – ні. А також для опису сучасних тенденцій розвитку самої економіки. Оскільки сама економіка переорієнтовується, особливо інтенсивним чином з другої половини ХХ століття, із сфери виробництва – на сферу послуг. Інтенсивне розгортання глобалізаційних процесів зумовлює посилення суперництва не тільки на глобальному рівні існування, а й між людьми зокрема.

У сучасній науковій літературі приділено досить багато уваги проблемі конкуренції. Основи теорії конкуренції були закладені А.Смітом наприкінці ХVIII ст. За А.Смітом, конкуренція є одним із найважливіших чинників, який виступає регулятором економічної діяльності. Вона є динамічним процесом, який забезпечує прогресивний розвиток суспільства і тим самим задовольняє потреби суспільства, вимагаючи від виробників створювати ті товари, які є корисними для суспільства, оптимізує розподіл ресурсів як всередині галузі, так і між галузями [7].

На сьогодні конкуренція постає економічною категорією, тлумачення якої приділено особливу увагу у роботах таких науковців як: Д.Рікардо, Дж.С.Міль, А.Маршалл, Ф.Хайєк та інших.

Д. Рікардо поняття «конкуренція» застосовував в якості основної ідеї щодо утворення цін [6].

Дж.С.Міль вважав, що конкуренція постає єдиним із регуляторів цін, заробітної плати, ренти. І в решті-решт вона виступає законом, який встановлює правила регулювання [4].

А.Маршалл у своїй теорії доводив ідею «досконалої конкуренції», тобто, це така конкуренція, при якій ні держава, ні монополія не втручається у хід подій [2].

Представники марксизму вважали, що конкуренція – це боротьба за власність, яка проявляється у торгових війнах, у використанні заборонених засобів у конкурентній боротьбі [4].

Ф.Хайєк стверджував, що конкуренція сама встановлює порядок і створює необхідну рівновагу, а переможцем конкурентної боротьби стає той, хто створює щось нове, хто зміг передбачити та зрозуміти розпорошене знання у суспільстві. Саме тому, автор надає конкуренції такої характеристики як «процедури відкриття». На його думку, конкуренція є природною здатністю людини, про яку вона навіть не знає. Ця здатність відкривається при виникненні особливих ситуацій. Такі соціальні явища як освіта, професіоналізм є лише допоміжними механізмами у конкурентній боротьбі, а не визначальними.

Отже, конкуренція постає живим і динамічним процесом змін взагалі з невідомим результатом. Оскільки, якщо результат відомий заздалегідь, ніякої конкурентної боротьби не відбувається. «Конкуренція – виступає цінністю тільки тому, що її результати є непередбачені і є відмінними від тих до яких кожен із учасників конкурентної боротьби свідомо прагне» [10, 45]. Тільки завдяки конкуренції можна з'ясувати корисність того чи іншого явища, чи тенденції, як для кожної людини, так і суспільства загалом.

Досить ґрунтовне дослідження Ф.Хайєк приділив етичним аспектам конкуренції. Автор стверджує, що повної свободи конкуренція немає. Однак обмеження створюються не штучними важелями з боку держави чи монополії, а загальними правилами поведінки, які формуються у процесі соціокультурної еволюції (дотримання норм, правил, виконання обов'язків тощо). Якщо ці правила виконуються, то конкуренція із «війни всіх проти всіх» перетворюється у «боротьбу всіх за ради всіх». Це свідчить про те, що конкурентна боротьба сприяє суспільному розвитку. Тобто, конкуренція є природною здатністю людини, яка підпорядковується соціальним вимогам. В ній є свої правила, які виконують всі учасники конкурентної боротьби.

Конкуренція існувала в житті людей ще задовго до категоріального окреслення цього явища суспільного життя. Так всі люди використовують його в повсякденному житті і для означення конкурентної боротьби використовують такі терміни як суперництво, боротьба за виживання, яка властива всій живій природі.

Конкурентноздатність людини: природні і соціальні наслідки

Перші згадки про конкуренцію сягають ще часів античної Греції. Так, зокрема, грецький поет Гесіод у своїй праці «Труди і дні» розповідав про богиню чвар Ериду. Вона одночасно мала як позитивну сторону, так і негативну характеристику свого єства. Тобто навіть з цього прикладу видно, що конкурентна боротьба постає основою життя людини. Ця розповідь про богиню чвар має один досить суттєвий і конструктивний момент, а саме спонукає до праці ледачого, коли той спостерігає як завдяки сумлінній праці багатіє його сусід і сам відповідно береться до справи. Такі моделі застосовуються й у процесі соціалізації, а саме у вихованні. Створюється модель гри, де її основою є суперництво. І в процесі гри кожен із учасників намагається довести, що він кращий за інших. Це підвищує самооцінку людини, а для того хто програв є стимул для вдосконалення.

Суб'єктів, які вступають у конкурентну боротьбу прийнято називати конкурентами. У більшості словників цей термін тлумачиться наступним чином: «Це той, хто хоче отримати ту чи іншу річ чи посаду, що й інший»[4]. З плином часу дане визначення практично не змінилось. Тобто, основою конкуренції, як і раніше, постає боротьба за краще, використовуючи різні засоби для задоволення своїх потреб та інтересів.

Отже, подальший аналіз потребує розкриття соціально-філософського змісту поняття «конкуренція». Соціально-філософський вимір існування конкуренції передбачає такий тип взаємовідносин між людьми, змістом яких стає конкурентна боротьба, а основною метою – стати успішнішим за інших. При цьому використовуються як власні здатності, так і здатності інших людей, які поки що не вбачають у своїй діяльності вдалого втілення і результативності. Тобто, при традиційному підході щодо аналізу даного процесу, конкуренція тлумачиться через ідею зіткнення протилежностей. А це, в свою чергу, приводить до однобічного та негативного трактування її сутності. Але в даному процесі слід з необхідністю звернути увагу на конструктивні наслідки. Адже тільки конкуренція здатна виявити корисність того, за що ведуть конкурентну боротьбу суб'єкти даного процесу. Отже, конкурентна боротьба виступає тією площиною, яка не тільки роз'єднує учасників, а й постає специфічним способом їх взаємодії. Конкуренція виступає необхідним елементом будь-якої системи. Ідеали повної соціальної рівності є утопією, оманною, яка призводить до руйнації ефективності цієї системи та будь-якої діяльності.

При соціально-філософському дослідженні конкуренції слід також зауважити, що вона постає діалектичною єдністю природного і соціального. Конкуренція існувала споконвіку. Це й підтверджується існуванням і розвитком самої природи. Конкурентна боротьба є основою природного добору. Конкуренція між організмами є необхідною умовою виживання та продовження роду. Таким чином, організми із спадковими характеристиками мають конкурентну перевагу, яку передають своїм нащадкам на генетичному рівні, на відміну тим організмів, які не мають такої переваги.

На початку статті ми надавали філософське визначення поняття

Невмержицька М.В., 2013

«людина» і стверджували, що вона постає природно-соціальною істотою. Суспільне постає також як природна реальність, яка є об'єктивною і незалежною від конкретного індивіда. Люди з необхідністю вступають у соціальні відносини, бо цілком природним є прагнення задовольнити свої інтереси й потреби. Серед них такі основні як харчування, захист тощо. Тому поряд із природним та суспільним виникає соціальне. Саме соціальне виступає тим особистим внеском людини, що сприяє розвитку як власного існування, так і суспільства загалом. Це те штучне, що дозволяє людині виокремитись із собі подібних, тобто основою соціалізації є конкурентна боротьба, де особистість здатна виділитись з поміж загалу.

Соціальним базисом конкуренції виступає особистий інтерес. Де в процесі конкурентної боротьби відбувається зіткнення одного суб'єкта з такими ж намаганнями іншого суб'єкта, а як результат обидва намагаються отримати максимальну вигоду. Але у соціальному окресленні такого процесу як конкуренція слід звернути увагу на те, що створюючи соціальні відносини, які сприяють суспільному розвитку, людина з необхідністю ще й створює правила, які виконуються кожним учасником конкурентної боротьби. Тобто, конкуренція – це цивілізована, легалізована форма боротьби не за виживання, а за процвітання, яка має бути усвідомленою (людина має визначитись щодо своїх ціннісних орієнтирів, мети, цілі, засобів) і мати не передбачений результат. Конкуренція виступає необхідною умовою самоорганізації суспільства в цілому і особистості зокрема.

Необхідно також з'ясувати соціально-філософський зміст поняття «конкурентноздатність». Саме це, на нашу думку, характеризує можливості людини вбачати у своїй діяльності результативність, яка дозволяє їй стати успішною, реалізовувати свої можливості, або завдяки своїй творчості та креативності втілювати в життя свої ідеї. Так саме креативність, створення чогось принципово нового змінює всі сфери життєдіяльності людей. Завдяки досягненням людини, ми вже спостерігаємо те, що завдяки розумові економіка стає інтелектуальною. І такі процеси як технологізація, інформатизація, віртуалізація сприяють виходу усіх сфер життєдіяльності людей на новий рівень. Але при цьому виникає питання в якому напрямку здійснюються ці зміни: конструктивному чи деструктивному? Саме конкуренція, на нашу думку, здатна віднайти відповідь.

Відомий постструктураліст Ж.Бодріяр стверджує, що людина створює і живе у світі симулякрів. Ми на сьогодні симулюємо дійсність. І це не просто слова, а сьогоднішнє констатує даний факт. Наприклад, за віртуальні іграшки люди платять реальні гроші, успішні та багаті люди не є дипломованими спеціалістами – С.Джопс, Б.Гейтц. Отже, конкурентноздатність має виступити критерієм сучасного розвитку людини зокрема, і суспільства в цілому. Щодо поняття конкурентноздатної людини, то можна сказати наступне: це людина, яка в процесі конкурентної боротьби бере на себе відповідальність за наслідки цієї боротьби. Адже ми розуміємо під боротьбою не знищення конкурентів, а такий тип конфліктних відносин,

Конкурентноздатність людини: природні і соціальні наслідки

при якому сторони взаємовизнають один одного та намагаються легітимним способом вирішити конфлікт на власну користь. Саме легітимним способом, адже в сучасній філософській літературі поняття «конфлікт» не тлумачиться лише в деструктивному аспекті, як протистояння, зіткнення, боротьба, знищення, хвороба тощо, а звертається увага на конструктивність даного процесу. Оскільки саме в конфлікті опоненти здатні з'ясувати причини його виникнення, структурувати послідовність дій, що дає можливість чітко визначити бажаний результат. «Помилково вважати, що успіхи в науці та техніці – це ізольовані один від одного події. Особливо великі успіхи – і інтелектуальні, і фінансові досягаються тоді, коли два або більше відкриттів відбуваються одночасно і є взаємопов'язаними між собою. Чим різноманітніші дослідницькі проекти, тим більше вчених та засобів, які направлені на реалізацію дослідницьких проектів, тим більший потенціал, яким володіє новаторство і тим результативніше дане відкриття» [8, 149]. З вище сказаного видно, що конкуренція на сьогодні зводиться до співпраці, з налагодженням діалогу між людьми, інтереси яких перетинаються.

Конкурентноздатність виступає тим можливим, яке спонукає до реалізації сутнісних сил людини, що уможливорює суперництво. Це пошук власного шляху реалізації своїх можливостей. Досить слушно зауважив С.Джопс, виступаючи перед випускниками Стенфордського університету у 2011 році: «Ваш час обмежений. Не витрачайте його на проживання іншим життям. Сучасна людина постає перед важливим вибором або копіювати інших людей, або ж створювати своє власне майбутнє. «Наші життя та долі корпорацій формуються за рахунок вибору, який ми здійснюємо, а не завдяки примхам випадку» [5, 12]. В основі даного вибору завжди присутній ризик. Але він виправдовується та винагороджується якщо людина не імітує, не симулює реальність, а створює щось принципово нове, що приносить їй задоволення і розкриває її сутнісні сили, вдосконалюючи їх. «Люди, компанії та нації продовжують знижувати невизначеність і стають ще однією версією оригіналу, або ж можуть ризикнути і створити майбутню класику» [5, 14]. Досить влучно відмітив Герман Мелнілл, що «краще постраждати від оригінальності, ніж досягти успіху в імітації» [5, 14]. Але звісно деяких людей задовольняє копіювання, симулювання реальності. Голландський архітектор Рем Кулхаас називає це протиріччям сучасного світу. «Підконтрольна природа безпечна, надійна та зручна» [5, 15]. «Якщо людям потрібні фальшивки, то хай будуть фальшивки. Ми закликаємо до відмінностей» [5, 15]. Вибір людина здійснює тільки завдяки такій характеристиці людського існування як конкурентноздатність. В дійсності імітація, на перший погляд, є зручною і зрозумілою, не потребує значних зусиль від людини і тому з першу перемагає, створює уявний світ, в який людина вірить, а тому приймає за дійсність. Але те, що створює людина, та діяльність, яка приносить їй задоволення і розкриває її природу, що виступає справжньою оригінальністю, потребує від людини колосальних зусиль і це є найціннішим, і розкриває індивідуальність людини. Щоб бути успішною у бізнес-діяльності, підприємницькій діяльності, а також

Невмержицька М.В., 2013

відбутися як справжня людина слід діяти і ще одна із найважливіших умов – не бути посередністю. Отже, конкурентноздатність – це можливість вдосконалення сутнісних сил людини, реалізація яких можлива через конкурентну боротьбу.

Загально прийнято визначати сутнісні сили людини як здатності до мислення, праці, гри, створення соціальних відносин, набування освіти, реалізовуватись у всіх сферах життєдіяльності людей (політиці, економіці, культурі, етиці, естетиці тощо), але варто наголосити на тому, що здатності – це те особливе, що визначає успішність людини, її діяльності, яке не зводиться до знання, вмінь та навичок, але те, що обумовлює легкість і швидкість до нових способів навчання.

Діалектика даного процесу розкривається у тому, що природним в ньому є те, що конкурентноздатність характерна для кожної людини, а особливим, виступає розкриття індивідуальності людини, яке можливе лише в процесі соціалізації. Всі люди є різними, але те, що нас вирізняє на перший погляд є сомато-морфологічні ознаки, що є проявом природних задатків, а ті якості, які набуває людина в процесі соціалізації постають її власними надбаннями та сукупністю всіх соціальних відносин, в які вступає людина. Це не тільки знання та навички, які виробленні людиною, а необхідність людини створювати більш оптимальні умови як для власного розвитку, так і для розвитку суспільства в цілому. «Сьогодні більшість людей у постіндустріальному світі живуть власним життям, не зважаючи на вітер, сонце та дощ, температуру повітря та інше. Здібності перемогли клімат» [5, 20]. Вдосконалення людського існування, підпорядкування сил природи розкривають намагання людини ставати володарем всього. «Ненаситне намагання до прояву влади або застосування влади, використання влади є творчим інстинктом» [3, 365]. Отже, основою вдосконалення є боротьба, конкуренція, яка є природною здатністю людини, вона притаманна їй від народження. «Індивід це боротьба структурних його частин (за їжу, житло тощо) його розвиток завжди обумовлений перемогою» [3, 380]. Саме завдяки конкуренції можливий прогресивний розвиток як окремо взятої людини, так і суспільства в цілому. А конкурентноздатність вдосконалює людину, її сутнісні сили, дозволяє виокремити і утвердити ті життєві орієнтири, цінності та ідеали, завдяки яким людина змінює своє життя.

Варто зауважити, що людину не можна зводити тільки до однієї сутності або до технічної характеристики, або до раціональної. Слід враховувати увесь спектр її життєдіяльності – створення міфів, традицій, здатність любити, усвідомлювати кінечність свого існування, діалектика перетину необхідностей та випадковостей.

Висновки. Конкуренція є невід’ємною умовою людського існування, що забезпечує якісно новий рівень розвитку людини й суспільства. Конкурентноздатність виступає тим необхідним в житті людини, що обумовлює особливий статус людини у природі. Саме завдяки конкурентноздатності людина й виокремлюється від природи й створює олюднену природу – суспільство і ті соціальні відносини, які задовольняють

її інтереси і потреби, а також окреслює перспективи власного розвитку, перш за все, змагаючись із собою.

Список використаної літератури

1. Губерський Л.В. Людина і світ / Л.В.Губерський, В.Г.Кремень, А.О.Приятельчук та ін. – К.: Знання, - 2007, 350 с.
2. Маршалл А. Принципы экономической науки: В 3 т. — М., 1993.
3. Ницше Ф. Воля к власти: Опыт переоценки всех ценностей / Ф.Ницше. – СПб: Издательская Группа «Азбука-классика», - 2010, 448 с.
4. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. / Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. - 5-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2006. — 495 с. — (Библиотека словарей "ИНФРА-М").
5. Риддерстрале Й. Караоке-капитализм. Менеджмент для человечества / Й. Риддерстрале, К. Нордстрем. – СПб: Издательство: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 328 с.
6. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения // Антология экономической классики. — М., 1993.
7. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. — М., 1993
8. Тоффлер Э. Революционное богатство / Э.Тоффлер, Х.Тоффлер. – М.: Издательство АСТ, - 2008, 569 с.
9. Тоффлер Э. Война и антивоенная / Э.Тоффлер. – М.: Транзиткнига. Издательство АСТ, - 2005, 412 с.
10. Хайек Ф. Конкуренция как процедура открытия // Мировая экономика и международные отношения. — 1989. — № 12. — М., 1992.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. L.V.Hubersky Man and the World / L.V.Huberskyy, V.H.Kremen, A.O.Pryyatelchuk et al. - K.: Knowledge - 2007, 350 p.
2. Marshall A. The principles of economic science: In 3 Volumes - Moscow, 1993.
3. Nietzsche F. Will to Power: The Experience of revaluation of the all values / F.Nytsshe. - St. Petersburg:-: Publishing Group "ABC-classic" 2010, 448 p.
4. Rayzberg B.A.Sovremenny Economic dictionary. / Rayzberg B.A, Lozovskyy L.S, E.B Starodubceva - 5th ed., Rev. and add. - Moscow: INFRA-M, 2006. - 495 p. - (Library Dictionary "INFRA-M").
5. Rydderstrale J. Karaoke- capitalism. Management for mankind / Rydderstrale J., K. Nordstrom. - St. Petersburg:Publishing house : Stockholm School of Economics in St. Petersburg, 328 p.
6. Ricardo D. Beginning politic economic of tax / / Anthology economic classic. - M., 1993.
7. Smith A. Study of nature and causes of the people wealth / A. Smith. - Moscow, 1993
8. E. Toffler. Revolution wealth / E.Toffler, H.Toffler. - Moscow: AST Publishing - 2008, 569 p.
9. Toffler. E.E.TofflerWar and antiwar. - Moscow: Tranzitbook. Publishing ACT - 2005, 412 p.
10. F.Hajek Competition as discovery procedure / / World economy and international relations. - 1989. - № 12. - Moscow, 1992

М.В. НЕВМЕРЖИЦКАЯ

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев
E-mail: N-Marika@ukr.net

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ЧЕЛОВЕКА: ЕСТЕСТВЕННЫЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ СМЫСЛЫ

В статье осуществлен социально-философский анализ конкурентоспособности человека и выяснено, что данный процесс имеет диалектический характер существования, поскольку обусловленный единством естественного и социального.

Ключевые слова: человек, конкуренция, конкурентоспособность.

M. NEVMERZHICKA

Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

E-mail: N-Marika@ukr.net

COMPETITIVENESS OF HUMAN NATURAL AND SOCIAL SENSES

The article carried the socio-philosophical analysis of the competitiveness of rights and author determines that it is in its essence is both natural and social determinants.

The current stage of deployment globalization necessarily requires the individual choice of new social orientations, values and priorities. This new standard in dynamic conditions of the modern world has brought competitive person, because through it people can not only survive, but also create the conditions for their own prosperity. Socio-philosophical approach to clarify the nature of the competitiveness of rights provides research competition that arises dialectical unity of the natural and social. Competition existed for centuries. This is demonstrated by the existence and development of nature itself. Competition is the basis on natural selection. Competition between organisms is essential for survival and procreation. Thus, organisms with hereditary characteristics have a competitive advantage, which transmit to their offspring at the genetic level, as opposed to those organisms that do not have this advantage. Social competition is the basis of personal interest. Where in the process of competition arise sub collision of object with same ambitions and as a result both try to get the most benefit. But in the social process of defining such as competition, the author draws attention to the fact that creating social relations that helps social development, people with the need also create rules that are performed by each competitor. That competition - a civilized, legalized form of fighting not for survival, but to be realized for prosperity (the person has to decide on their values, goals, objectives, means) and have unpredictable results. Competition is a necessary condition for self-organization of society and the individual in particular. Author notes that competitiveness is the possible fact, which leads to the essential powers of man, that makes competition possible. This is the search for the realization of their own capabilities. That is what leads to the following definition of competitiveness. Competitiveness - an opportunity to improve the essential powers of man, whose implementation is possible through competition. Also, the author draws attention to the existence of the dialectical nature of this aspect of human life. The dialectics of this process reveals that it is natural that the competitiveness characteristic for each individual, and especially acts of disclosure of individual rights, which is possible only in the process of socialization. All people are different, but what distinguish us is seemingly somatic and morphological features that is a manifestation of natural inclinations and the qualities that a person gets in process of socialization facing her own achievements and the totality of all social relations into which people enter. Thus, competition is an integral condition of human existence, which provides a qualitatively new level of development of the individual and society. Competitiveness is the same indispensable in human life, hence the special status of man in nature.

Keywords: people, competition, competitiveness

Стаття надійшла до редколегії 28.06.13

Прийнята до друку 03.07.13

Рецензент: к.ф.н., доц. Богуславська О.Г.

Конкурентноздатність людини: природні і соціальні наслідки